

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelakia muutettavaksi siten, että laissa tarkoitettu perhe-eläkejärjestelmä ja ylimääräisen luottamushenkilöeläkkeen myöntäminen lakkaisivat.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

Perhe-eläketurva

Kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain (578/77) 2 §:n 2 momentin mukaan eläketurva käsittää vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläketurvan. Eläketurvan sisällöstä määrätään kunnallisten luottamushenkilöiden eläkesäännössä. Sen määräysten mukaan oikeus perhe-eläkkeeseen on sellaisen edunjäntäjän jälkeen, jolla kuollessaan oli oikeus kunnallisten luottamushenkilöiden eläkesäännön mukaiseen vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeeseen taikka joka kuollessaan sai mainittua eläkettä. Edunsaajana on miespuolisen edunjäntäjän leski määrätyin edellytyksin sekä edunjäntäjän alle 18-vuotias lapsi tai 18 vuotta mutta ei 21 vuotta täyttänyt työkyvytön lapsi.

Perhe-eläkkeen määrä on puolet edunjäntäjän eläkkeestä ja, jos edunsaajia on useita, jokaisesta seuraavasta edunsaajasta 10 prosenttia edunjäntäjän eläkkeestä. Perhe-eläkkeen määrä ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin edunjäntäjän eläke.

Luottamushenkilöeläkkeenä myönnetyt per-

he-eläkkeet ovat yleensä suhteellisen pieniä. Helmikuussa 1990 kunnallisesta eläkelaitoksesta maksettiin perhe-eläkettä 289 edunsaajalle ja eläke oli keskimäärin edunsaajaa kohden 90 markkaa kuukaudessa.

Ylimääräinen luottamushenkilöeläke

Kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain 5 §:n 2 momentin mukaan kunnallisella eläkelaitoksella on valta myöntää harkintansa mukaan ylimääräinen eläke, milloin sen myöntäminen, kun otetaan huomioon hakijan toiminta kunnallisissa luottamustehtävissä myös ennen lain voimaantuloa eli ennen 1 päivää tammi-kuuta 1978 ja mahdolliset muut asiaan vaikuttavat seikat, on perusteltua.

Lakia valmisteltaessa oli alunperin tarkoituksena, että eläkejärjestelmän voimaansaattamisen nopeuttamiseksi luottamustoimipalkkiot otettaisiin huomioon taannehtivasti kymmenen vuoden ajalta ennen lain voimaantuloa. Kun palkkioiden yksityiskohtainen selvittely näinkin pitkältä ajalta olisi ollut kunnille ja kuntainliitoille ylivoimainen tehtävä, taannehtivuudesta

sittemmin luovuttiin. Sen sijaan lain 5 §:n 2 momenttiin otettiin ylimääräistä luottamushenkilöeläkettä koskeva säännös. Ylimääräinen eläke on harkinnanvarainen.

Ylimääräisen luottamushenkilöeläkkeen voi saada ennen lain voimaantuloa olleista luottamustoimista. Eläke voidaan myöntää sekä sellaisille luottamushenkilöille, joilla lain voimaantulon jälkeen ei ole ollut lainkaan luottamustoimia ja jotka eivät ole voineet kartuttaa sääntömääräistä eläkettä, että sellaisille luottamushenkilöille, joiden sääntömääräinen eläke kattaa vain osan luottamushenkilönä toimitusta ajasta.

Ylimääräisiä luottamushenkilöeläkkeitä myönnettäessä noudatetaan eläkelaitoksen hallituksen hyväksymiä periaatteita. Eläkelaitoksen hallituksen 14 päivänä syyskuuta 1988 tekemän päätöksen mukaisesti ylimääräisen luottamushenkilöeläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, että:

1) hakija on toiminut kunnallisena luottamushenkilönä vähintään 20 vuoden ajan,

2) hakija on joko täyttänyt 65 vuoden iän tai tullut työkyvyttömäksi ja hänen luottamustomiensa ovat päättyneet,

3) hakija on luottamushenkilönä hoitanut kunnallishallinnon kannalta keskeisiä tai muutoin paljon aikaa ja työtä vaativia tehtäviä,

4) hakijalla ei ole oikeutta yli 240 palveluskuukauteen perustuvaan kunnalliseen tai muuhun julkisoikeudelliseen eläkkeeseen ja

5) hakija on päätöstä tehtäessä elossa.

Ylimääräisen eläkkeen suuruutta harkittaessa käytetään markkamääräisenä pohjana eläkelaitoksen hallituksen hyväksymää taulukkoa, jossa eri luottamustoimet on pisteytetty niiden tärkeyden mukaisesti. Eläkettä korottavana tekijänä voidaan ottaa huomioon hakijan saamat vähäiset ansioeläkkeet ja muut sosiaaliset syyt, jos hakija on niihin vedonnut. Eläkettä myönnettäessä otetaan huomioon sen vaikutus hakijan kansaneläkkeen tulosidonnaisiin osiin. Myönnettävän eläkkeen vähimmäismäärä on 50 markkaa kuukaudessa, joka vuoden 1990 indeksissä ilmaistuna on 121,79 markkaa. Eläkkeen määrä voi olla korkeintaan 300 markkaa kuukaudessa, joka vastaa vuoden 1990 indeksissä ilmaistuna 730,76 markkaa.

Ylimääräinen eläke myönnetään hakemuksesta seuraavan kuukauden alusta ja tarkistetaan vuosittain TEL-indeksillä.

Eläkehakemuksia on vuosina 1978—89 käsitelty seuraavasti:

Vuosi	Myönnetty	Hylätty	Vuosi	Myönnetty	Hylätty
1978	596	291	1984	162	613
1979	1055	1 179	1985	305	743
1980	475	766	1986	151	872
1981	411	742	1987	182	1 131
1982	254	428	1988	133	881
1983	224	489	1989	101	244

Keskimääräisen ylimääräisen eläkkeen suuruus vuonna 1989 oli 199 markkaa kuukaudessa.

2. Ehdotetut muutokset

Perhe-eläketurva

Perhe-eläkejärjestelmää koskeva kokonaisuudistus tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1990. Uudistus koski ansioeläkejärjestelmää ja yleistä perhe-eläkejärjestelmää. Uudistuksen tarkoituksena oli aikaisempaa oikeudenmukaisemmin ja tasa-arvoisemmin ottaa huomioon perheen huoltajan kuoleman vaikutus perheen toimeentuloon. Uusissa perhe-eläkesäännöksissä edunsaajana on myös miesleski. Uudistuksessa leskeneläkkeen kohdentumista tarkennetaan siten, että leskeneläkkeen määräytymisessä otetaan huomioon myös lesken omat toimeentulomahdollisuudet. Tämä toteutetaan niin sanotun eläkesovituksen avulla, jossa lesken oma ansioeläke tai sitä vastaava tulo yhteensovitetään edunjäntäjän eläkkeen kanssa perheen talouden kokonaistilannetta arvioitaessa.

Eläkesovitusta tehtäessä joudutaan määräämään lesken oma eläke. Jos leski ei vielä saa omaa eläkettä, lasketaan hänelle tulevan eläkkeen määrä niin kuin hän olisi edunjäntäjän kuolinhetkellä tai nuorimman lapsen 18-vuotispäivänä tullut työkyvyttömäksi. Lisäksi eläkesovitus voidaan tehdä lesken todellisten ansioiden perusteella.

Luottamushenkilön jälkeen myönnettyillä perhe-eläkkeillä ei ole ratkaisevaa vaikutusta perheen toimeentuloon. Perhe-eläkejärjestelmän uudistus lesken perhe-eläkkeen määräämisessä lisäsi huomattavasti eläkkeiden käsittelykustannuksia ja eläkelaitoksen toimiston työtä. Luottamushenkilöeläkejärjestelmän hallintomenot ovat osoittautuneet varsin suuriksi. Näistä syistä ehdotetaan, että kunnallisten luottamus-

henkilöiden eläkelain 2 §:n 2 momentista poistettaisiin perhe-eläketurvaa koskeva säännös.

Ylimääräinen luottamushenkilöeläke

Ylimääräisen eläkkeen myöntämisen edellytyksiä vahvistettaessa kunnallisen eläkelaitoksen hallituksessa lain voimaantulon jälkeen todettiin nimenomaan, että eläke voidaan myöntää paitsi henkilölle, jonka eläketapahtuma on sattunut ennen lain voimaantuloa, myös henkilöille, joiden eläketapahtuma on sattunut lain voimassa ollessa, mutta joiden sääntömääräinen eläke kattaa vain osan luottamushenkilönä toimitusta ajasta. Ensiksi mainittujen edellytettiin hakevan eläkettä kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta eli viimeistään ennen vuoden 1979 päättymistä. Sittenkin eläkelaitoksen hallitus poisti määräajan ja päätti, että ylimääräistä eläkettä on haettava viimeistään ennen vuoden 1988 päättymistä. Tämän jälkeen ylimääräinen eläke voidaan myöntää vain erityisistä syistä. Eläkelaitoksen hallitus vahvisti 14 päivänä syyskuuta 1988 ne periaatteet, joita noudatetaan vuoden 1989 alusta ylimääräisiä eläkkeitä myönnettäessä.

Niiden luottamushenkilöiden, joiden eläketapahtuma on sattunut ennen lain voimaantuloa eli vuonna 1912 tai sitä ennen syntyneet, määrä on nykyisin enää pieni murto-osa ylimääräistä luottamushenkilöeläkettä hakevista. Laki tuli voimaan 1978 vuoden alusta. Sen voimassaoloaikana luottamustehtäviä hoitaneet ovat karsuttaneet eläketurvaansa vuoden 1990 loppuun mennessä jo 13 vuoden ajan. Ylimääräinen

eläke on menettänyt merkityksensä lain voimassaoloaikana luottamustehtäviä hoitaneiden henkilöiden osalta.

Koska myönnettävien eläkkeiden lukumäärä on jäänyt pieneksi, mutta ylimääräisen luottamushenkilöeläkejärjestelmän toimeenpanosta aiheutuu huomattavia maksatus- ynnä muita hallinnollisia kuluja, ehdotetaan, että ylimääräisen eläkkeen myöntämistä koskeva kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain 5 §:n 2 momentti kumotaan.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotetuilla muutoksilla on eläkelaitoksen hallintokuluja ja eläkemenoja vähentävä vaikutus. Arvion mukaan muutosten vaikutus eläkemeneihin olisi ylimääräisen luottamushenkilöeläkkeen osalta 240 000 markkaa vuodessa ja perhe-eläkkeen osalta alkuvaiheessa vuositasolla 200 000 markkaa ja myöhemmin 700 000 markkaa.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Perhe-eläkkeitä ei myönnettäisi eläketapahtumaan, joka on sattunut lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen. Ylimääräisiä luottamushenkilöeläkkeitä ei kuitenkaan myönnettäisi muutoksen voimaantulon jälkeen saapuneiden hakemusten perusteella.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 21 päivänä heinäkuuta 1977 annetun kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain (578/77) 5 §:n 2 momentti sekä

muutetaan 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 §

Eläketurvasta, joka käsittää vanhuus- ja työkyvyttömyyseläketurvan, määrätään kunnallisten luottamushenkilöiden eläkesäännössä. Eläkesäännön samoin kuin 3 §:n 2 momentissa tarkoitetun rahaston säännöt hyväksyy kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Tätä lakia sovelletaan eläketapahtumaan, joka on sattunut tämän lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen. Ylimääräisiä luottamushenkilöeläkkeitä ei kuitenkaan myönnetä lain voimaantulon jälkeen saapuneiden hakemusten perusteella.

Helsingissä 13 päivänä joulukuuta 1991

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sisäasiainministeri *Mauri Pekkarinen*

Laki

kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 21 päivänä heinäkuuta 1977 annetun kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain (578/77) 5 §:n 2 momentti sekä
muutetaan 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Eläketurvasta, joka käsittää vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläketurvan, määrätään kunnallisten luottamushenkilöiden eläkesäännössä. Eläkesäännön samoin kuin 3 §:n 2 momentissa tarkoitettun rahaston säännöt hyväksyy kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta.

Eläketurvasta, joka käsittää vanhuus- ja työkyvyttömyyseläketurvan, määrätään kunnallisten luottamushenkilöiden eläkesäännössä. Eläkesäännön samoin kuin 3 §:n 2 momentissa tarkoitettun rahaston säännöt hyväksyy kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta.

5 §

Kunnallisella eläkelaitoksella on valta myöntää harkintansa mukaan ylimääräinen eläke, milloin sen myöntäminen, kun otetaan huomioon hakijan toiminta kunnallisissa luottamustehtävissä myös ennen tämän lain voimaantuloa ja mahdolliset muut asiaan vaikuttavat seikat, on perusteltua.

(2 mom. kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Tätä lakia sovelletaan eläketapahtumaan, joka on sattunut tämän lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen . Ylimääräisiä luottamushenkilöeläkkeitä ei kuitenkaan myönnetä lain voimaantulon jälkeen saapuneiden hakemusten perusteella.

